

~~NOINDEX~~

זכויות יוצרים

זכות יוצרים היא מערכת הדינים המסדירה את הגנתם המשפטית של נכסים בלתי-מוחשיים המהווים ביטוי מקורי של יצירות אנושיות, ובכלל זה יצירות ספרותיות, דרמטיות, מוסיקליות ואמנותיות ⁽¹⁾. בשונה מדיני הפטנטים, זכות היוצרים מעניקה לבעליה מונופול זמני על דרך הביטוי הקונקרטית של היצירה בלבד, ואינה מקנה הגנה על הרעיון המופשט, המושג, שיטת העבודה או הסגנון העומדים בבסיסה ⁽²⁾. הגנה זו מתגבשת אוטומטית עם מעשה הקיבוע של היצירה במדיום מוחשי כלשהו, ללא חובת בחינה או רישום רשמי מצד הריבון ⁽³⁾.

היסטוריה

ההתפתחות ההיסטורית של זכויות היוצרים משקפת מתח פילוסופי קטגוריאלי בין שתי אסכולות משפטיות מובילות, אשר עוצבו על ידי מנועי התפתחות נפרדים:

משפחת המשפט המקובל (Copyright)

בבריטניה ובארצות הברית, מנוע ההתפתחות ההיסטורי היה טכנולוגי ותעשייתי במובהק ^(?) המצאת מכונת הדפוס באמצע המאה ה-15 והצורך ברגולציה של שעתוק המוני ⁽⁴⁾. המבנה הראשוני התבסס על צנזורה

ומונופולים ריכוזיים של הכתר הבריטי, אשר הוענקו לגילדת המדפיסים בלונדון ("חברת התחנות" - ^{5*} Stationers' Company).

עם פקיעת חוקי הרישוי המלכותיים, הוביל לחץ המוציאים לאור לחקיקתו של **חוק המלכה אן בשנת 1710** (*Statute of Anne*), הנחשב לחוק זכויות היוצרים המודרני הראשון ⁽⁶⁾. פילוסופיית היסוד של החוק הייתה תועלתנית-כלכלית (Utilitarian) ומטרתו המוצהרת הייתה "עידוד הלמידה" באמצעות הענקת תמריץ זמני ומתוחם בזמן למחברים ⁽⁷⁾. הדין המערבי האנגלו-אמריקאי רואה בזכות היוצרים זכות כלכלית-מלאכותית, המיועדת לפתור כשל שוק מובנה בייצור "מוצרים ציבוריים" רוחניים, בהתאם למנדט החוקתי בארה"ב ⁽⁸⁾.

משפחת המשפט הקונטיננטלי (Droit d'Auteur)

באירופה היבשתית (ובייחוד בצרפת), מנוע ההתפתחות ההיסטורי היה תרבותי ופילוסופי, כהמשך ישיר של תנועת הרנסנס והנאורות.⁽⁹⁾

דוקטרינת "זכות היוצר" (*Droit d'Auteur*) שהתפתחה בעקבות המהפכה הצרפתית, מעמידה את אישיותו של היוצר בלב ההסדרה והחקיקה של השנים 1719 ו-1793.⁽¹⁰⁾ היצירה אינה נתפסת כסחורה כלכלית גרידא, אלא כביטוי ישיר ומשלים של אישיות המחבר.⁽¹¹⁾ מתוך כך, נגזר כי זכות היוצר היא זכות טבעית (Natural Right) ראשונית ואינהרנטית, שאינה זקוקה לחסדי הריבון או לחוק חרות כדי להתגבש

(12

עקרונות כלליים ודוקטרינות יסוד

דיכוטומיית הרעיון והביטוי

דוקטרינת היסוד הקובעת כי ההגנה המשפטית משתרעת על דרך הביטוי הקונקרטית של היצירה, ואינה חלה על הרעיון המופשט שביסודה ⁽¹³⁾. עיקרון זה מונע מונופולזציה של רעיונות ואבני בניין תרבותיים, ומכונן את הכלל לפיו דיני זכויות היוצרים נועדו להעניק תמריץ והגנה על אופן הביטוי המוגמר, תוך הותרת הרעיון הגולמי חופשי לשימוש נחלת הכלל.

דרישת הקיבוע (Fixation)

יצירה אינה זכאית להגנה אלא אם כן קובעה במדיום פיזי, אנלוגי או דיגיטלי יציב דיו המאפשר את תפיסתה, שכפולה, תרגומה או שידורה. הקיבוע מהווה את הגבול המפריד בין מחשבה ורעיון מופשט לבין מוצר מוגמר ומוגן משפטית.

דרישת המקוריות (Originality)

המקוריות המשפטית מורכבת משני מבחנים מצטברים המעוגנים בחקיקה ובפסיקה:

- **מבחן המקור (Origin):** דרישה כי היצירה תנבע מהמחבר עצמו, קרי שלא תהיה מועתקת באופן ישיר או מוסווה מיצירה אחרת.

• **מבחן היצירתיות (Creativity):** דרישה לקיומו של "ניצוץ יצירתי" מינימלי, השולל הענקת מונופול משפטי על מאמץ שגרתני, ליקוט טכני או השקעה כספית גרידא. דוקטרינה זו נקבעה בפסק הדין האמריקאי המנחה: *Feist Publications, Inc. v. Rural*.^{*} [Justia Law](#) – 499 U.S. 340 (1991), *Telephone Service Co**, אשר שלל את דוקטרינת "יזע המצח" (*Sweat of the Brow*) ההיסטורית.

זכות מוסרית (Moral Rights)

שלוחה של הגישה האישיותית המגנה על הקשר הבלתי-מחיק בין היוצר האנושי ליצירתו, המורכבת בעיקרה מזכות האבהות (הזכות לייחוס היצירה לשמו של המחבר) וזכות השלמות (הזכות למנוע סילוף, שינוי או פגיעה אחרת ביצירה, העלולים לפגוע בכבודו או בשמו הטוב של היוצר).⁽¹⁴⁾

דוקטרינת השימוש ההוגן (Fair Use)

חריג משפטי מובנה שמקורו ההיסטורי בפסק הדין המייסד של השופט ג'וזף סטורי בפרשת *Folsom v. Marsh*,^{*} 9 F. Cas. 342 (C.C.D. Mass. 1841). דוקטרינה זו מאפשרת שימוש מותר ביצירה ללא נטילת רשות מראש מבעל הזכות למטרות ראויות כגון ביקורת, הוראה, מחקר, עיתונאות או פרודיה, בכפוף לאיזון משפטי מרובע המסוכם כיום בסעיף 107 ל-U.S. Copyright Act (אופי השימוש, סוג היצירה, היקף השימוש והשפעתו של השימוש על השוק הפוטנציאלי של היצירה).

המצב המשפטי בישראל

הרקע ההיסטורי: פקודת זכות יוצרים וחוק 1911

המשפט הישראלי ירש את יסודות הדין מהמחוקק המנדטורי הבריטי, אשר החיל בארץ ישראל את חוק זכות יוצרים הבריטי המלכותי משנת 1911 (*Copyright Act 1911*), לצד פקודת זכות יוצרים, 1924 שהסדירה את דרכי האכיפה והסעדים הטריטוריאליים בחקיקה המקומית. משטר משפטי מיושן זה התבסס על תפיסות כלכליות מסחריות צרות, נעדר הגדרות מודרניות ליצירות טכנולוגיות (כגון תוכנות מחשב), וסבל מתקלות תרגום היסטוריות, לרבות השמטת המילה "מקורית" (Original) מנוסח הסעיף המגדיר את תחומי ההגנה בעברית. פער מהותי שהושלם לאורך עשרות שנים בדרך של חקיקה שיפוטית עקבית בבתי המשפט בישראל.

חוק זכות יוצרים, התשס"ח-2007 (החוק החדש)

חקיקתו של החוק החדש סימנה מהפכה קודיפיקטיבית מקיפה, אשר ביטלה רשמית את החוק המנדטורי הישן משנת 1911 ויצרה משטר משפטי מודרני, מאוזן וקוהרנטי. חוק זכות יוצרים, התשס"ח-2007 חולל שינויים אלו:

- הסדרת דרישת המקוריות המשפטית: סעיף 4(א)(1) לחוק מעגן במפורש את חובת ה"מקוריות" כתנאי סף מהותי לקבלת הגנה, תוך הטמעת מבחני הפסיקה המשולבים (מקור, השקעה וניצוץ יצירתי) הדורשים כי היצירה תהיה בעלת אופי משתנה משל חומרי הגלם

שמהם עוצבה (15).

• **שינוי משטר השימוש המותר:** החוק החדש זנח את רשימת המטרות הסגורה והנוקשה שאפיינה את הדין המנדטורי הישן, ואימץ בסעיף 19 מודל פתוח וגמיש של שימוש הוגן בהשראת המשפט האמריקאי

(16

- **ארגון מחדש של הזכות המוסרית:** פרק ז' לחוק הגדיר מחדש באופן עצמאי ומפורש את גבולות הזכות המוסרית, הענקת סעדים בגין הפרתה (לרבות פיצויים ללא הוכחת נזק), תוך קביעה כי הזכות פוקעת עם פקיעת הזכות הכלכלית (חיי היוצר ועוד 70 שנה) ואינה נצחית כבמשפט הקונטיננטלי הצרפתי.⁽¹⁷⁾

• **דיוק טרמינולוגי סטטוטורי:** החוק ביצע הבחנה מפורשת בין זכויות בעלות ביחסי עבודה (סעיף 34) ויצירות מוזמנות (סעיף 35), תוך מתן עדיפות להסכמים חוזיים מפורשים בין הצדדים.

ראו גם

- דרישת המקוריות המשפטית
- הזכות המוסרית בקניין רוחני
- דוקטרינת השימוש ההוגן
- חוק זכות יוצרים, התשס"ח-2007
- אתגרי הבינה המלאכותית (AI) בדיני זכויות יוצרים

(1

חוק זכות יוצרים, התשס"ח-2007, סעיף 4, ספר החוקים של מדינת
ישראל

(2

חוק זכות יוצרים, התשס"ח-2007, סעיף 5, ספר החוקים של מדינת ישראל; וכן ראו דיון מורחב בסוגיית תיחום הרעיון מול ביטוי:

"דיכוטומיית הרעיון והביטוי בדין הישראלי", פורום קניין רוחני

intellectualpropertyforum.co.il/forum/idea-expression

(3)

אמנת ברן להגנת יצירות ספרותיות ואמנותיות, 1886, סעיף 5(2) [WIPO](#)

[Berne Treaty](#)

(4)

Monika & Dr. Parmod Malik, *Historical Development of Copyright Law*, 5 International Journal of Law Management & Humanities 561, 561-562 (2022) – [IJLMH Journal](#)

(5)

Julie E. Cohen, Lydia Pallas Loren, Ruth L. Okediji & Maureen A. O'Rourke, *Copyright in a Global Information Economy*, Ch. 2 (5th Edition, 2020) – [IPX Courses History Overview](#)

(6)

Statute of Anne, 1710, 8 Anne c. 19 (Great Britain

(7)

שם; וכן ראו ניתוח המודל התועלתני: *Identifying the Economic Implications of Artificial Intelligence for Copyright Policy*, U.S. Copyright Office, 2025, pp. 2-5 – [U.S. Copyright Office AI Economic Report](#)

(8)

U.S. Constitution, Article I, Section 8, Clause 8; וכן פסק הדין Fox Film Corp. v. Doyal*, 286 U.S. 123 (1932) – [Justia](#)*

[Law](#)

(9)

David A. Simon, *Copyright's Missing Personality*, 62 Houston Law Review 993, 1000-1001 (2025) – [Houston Law Review](#)

(10)

Sreelakshmi B., *Moral Rights: Comparative Analysis in the US, UK, France and India*, NLUA Journal of Intellectual Property Rights, Vol. 1, Issue 2, 135-136 (2018) – [NLUA Journal](#)

(11)

Simon, לעיל, בעמ' 1004

חוק זכות יוצרים, התשס"ח-2007, סעיף 5, ספר החוקים של מדינת ישראל

חוק זכות יוצרים, התשס"ח-2007, פרק ז', ספר החוקים של מדינת ישראל; וכן ראו: Sreelakshmi B., לעיל, בעמ' 136

חוק זכות יוצרים, התשס"ח-2007, סעיף 4(א)(1); וכן ראו: עותק רשמי

Nevo Legal Database באתר נבו ?

חוק זכות יוצרים, התשס"ח-2007, סעיף 19, ספר החוקים של מדינת

ישראל

חוק זכות יוצרים, התשס"ח-2007, סעיפים 45-46, ספר החוקים של

מדינת ישראל

